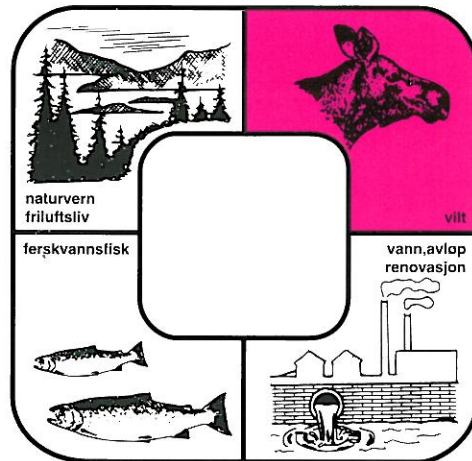

GAUPE I NORD-TRØNDELAG 1991 – 1996

Radiomerket gaupe på Høylandet i 1994.

Foto: Morten Kjørstad

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag

Miljøvernavdelingen

Miljøvernavdelingen er en del av fylkesmannsembetet i Nord-Trøndelag. Avdelingen ble opprettet 1. september 1982 og består av 2 seksjoner:

- Seksjon for naturforvaltning
 - vilt
 - fisk
 - friluftsliv
 - naturvern
 - kulturlandskap
- Seksjon for forurensning
 - forurensning av vann og jord
 - avfallsbehandling
 - forurensning fra næringsvirksomhet
 - vassdragsforvaltning

Miljøvernavdelingen har ca. 25 personer ansatt i fast eller midlertidige stillinger. Resultatene av en del av avdelingens virksomhet trykkes i en egen rapportserie. I tillegg presenteres informasjon gjennom foldere, hefter og brosjyrer. Informasjonens form og innhold er bestemt av hurtig presentasjon av resultater og datagrunnlag for den enkelte undersøkelse. Det er tillatt og ønskelig at data og vurderinger gjengis og benyttes av andre såfremt kildene oppgis.

Forespørsel kan rettes til

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag
Miljøvernavdelingen

Statens Hus
7700 Steinkjer
Tlf. 74 16 80 00

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag
miljøvernavdelingen

GAUPE I NORD-TRØNDELAG 1991-1996

RAPPORT nr. 4 - 1996

Av

KJARTAN KNUTSEN
og
MORTEN KJØRSTAD

STEINKJER

JULI 1996

ISSN 0800 3432

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag

miljøvernavdelingen

R A P P O R T

4 - 1996

TITTEL

Gaupe i Nord-Trøndelag 1991-1996

DATO:

20.07.1996

FORFATTERE

Kjartan Knutsen
og
Morten Kjørstad

ANT. SIDER:

18

AVDELING/ENHET

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag,
miljøvernavdelingen

ANSV. SIGN:

OKS

EKSTRAKT

Gaupebestanden i Nord-Trøndelag samt Fosen i Sør-Trøndelag ble vurdert til å omfatte minimum 120 gauper i januar 1995. Estimater er basert på registrerte familiegrupper. Norsk institutt for naturforskning vurderte bestanden til å omfatte minimum 121 gauper i januar 1996, etter samme metodikk.

Kvotejakt på gaupe ble innført i 1994. I årene 1994, 1995 og 1996 ble det felt henholdsvis 7, 12 og 31 gauper i Nord-Trøndelag samt Fosen i Sør-Trøndelag.

Gaupe står for 11% av de skader på sau som er undersøkt i regi av miljøvernavdelingen. Tilsvarende tall for rein er 44%. Det har vært en markert økning i antall registrerte gaupeskader på både sau og rein i perioden 1991-1995.

Økningen i tap har medført en betydelig økning i erstatningsutbetalinger for rovdyrskade på både sau og rein. For rein er det imidlertid fortsatt stor avstand mellom krav og erstatning.

S T I K K O R D

Gaupe
Bestand
Kvotejakt
Skader
Erstatning

Forord

Rovdyrregistreringer og skadedokumentasjon i regi av fylkesmannens miljøvernavdeling har pågått siden 1986. Resultatene av dette arbeidet frem til 1990 er tidligere publisert i rapporter i fylkesmannens rapportserie. Denne rapporten oppsummerer hovedtrekkene i fylkesmannens arbeid med gaupe i perioden 1991-1996.

I løpet av denne perioden har gaupa, fra å være lite påaktet, blitt satt i fokus og fått høy prioritet i forvaltningen. Dette skyldes ikke minst at gaupeskader ble tatt med i erstatningsordningene for rovviltskader på både sau og tamrein fra og med 1992, og at det ble innført kvotejakt på gaupe i 1994. Forvaltningen fikk da et vesentlig økt behov for kunnskap om gaupe for å kunne forvalte disse ordningene på en forsvarlig måte.

Registreringsarbeidet er i hovedsak utført av lokalt rovviltpersonell i kommunene og av personell fra fylkesmannens miljøvernavdeling. Registrering av

familiegrupper hos gaupe på Fosen har skjedd i samarbeid med fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Rovviltprosjektene i Nord-Trøndelag, i regi av Norsk institutt for natur-forskning (NINA), har også bidratt med betydelige data fra forskning på gaupe og tap av sau og rein på beite.

Rapporten er skrevet av Kjartan Knutsen og Morten Kjørstad. Forsker Tor Kvam, NINA, har velvillig og konstruktivt besvart faglige spørsmål underveis.

Vi vil benytte anledningen til å takke det lokale rovviltpersonellet, både kontaktpersoner og koordinatorene i kommunene, for innsatsen. Vi vil også takke publikum som har bidratt med opplysninger, og til slutt en takk til personell fra NINA, tilknyttet rovviltprosjektene i Nord-Trøndelag, for et godt samarbeid.

Steinkjer, juli 1996

Svein Karlsen
fylkesmiljøvernssjef

Otto K. Sandnes
seksjonsleder

Sammendrag

Forvaltningen av store rovdyr er konfliktfylt, særlig fordi forekomstene av flere av disse artene er små i Norge, samtidig som de lokalt kan volde betydelig skade på bufe og tamrein. Stortinget behandlet i 1992 Stortingsmelding nr. 27 (1991-92) om forvaltning av bjørn, jerv, ulv og gaupe. Hovedmålsettingen i "Rovviltmeldingen" er som følger:

"Regjeringen vil sikre levedyktige bestander av de store rovdyrartene bjørn, jerv, ulv og gaupe i Norge.

Samtidig skal de skader som forårsakes av store rovdyr begrenses mest mulig."

Nord-Trøndelag er et viktig fylke med hensyn på forekomst av rovviltartene gaupe, bjørn og jerv i Norge. Fylkesmannen er tildelt vesentlige oppgaver i den løpende forvaltningen av store rovdyr. Denne rapporten gir en oversikt over hovedtrekkene i fylkesmannens arbeid med gaupe i perioden 1991-1996.

Gaupebestanden i Nord-Trøndelag samt Fosen i Sør-Trøndelag ble vurdert til å omfatte minimum 120 gauper i januar 1995. Estimater er basert på registrering av familiegrupper i 1993/94 og 1994/95. Registreringsmaterialet er vurdert til å omfatte minimum 20 familiegrupper av gaupe i dette området. Geografisk avstand og sammenfall i tid er brukt som hovedkriterier ved antallsvurderingen. NINA vurderte bestanden til å omfatte minimum 121 gauper i januar 1996, etter samme metodikk og med grunnlag i fylkesmannens registreringer av familiegrupper med unger født i 1995.

Kvotejakt på gaupe ble innført i 1994. I årene 1994, 1995 og 1996 ble det felt henholdsvis 7, 12 og 31 gauper i Nord-Trøndelag samt Fosen i Sør-Trøndelag. Det har vært en markert økning i antall felte gauper etter at kvotejakten ble innført. Dette har helt klart sammenheng med en betydelig bestandsøkning de senere år. Det synes imidlertid klart at kvotejaktordningen i seg selv også har ført med seg en økt fokusering på gaupejakt og et konkurranseelement som virker betydelig drivende på jaktintensiteten.

I 5-års perioden 1991-1995 er det registrert innmeldt i alt 2358 kadavre av sau i fylket, hvor rovdyr er mistenkt for å være skadevolder. 1645 av kadavrene er obdusert. Gaupe står for 11% av de undersøkte tapene. Det har vært en markert økning i antall og utbredelse av registrerte gaupeskader på sau i perioden. Det ble registrert gaupe-skader i 4 kommuner i 1991 og i 17 kommuner i 1995.

I 5-års perioden 1991-1995 er det innmeldt i alt 565 kadavre av rein, hvor rovdyr er mistenkt for å være skadevolder. 368 av kadavrene er obdusert. Gaupe står for 44% av de undersøkte tapene. Det har vært en markert økning i antall og utbredelse av registrerte gaupeskader også på rein i perioden. Det ble registrert gaupeskader i 3 kommuner i 1991 og 13 kommuner i 1995.

Det har vært en klar økning i antall sau erstattet som drept av rovdyr i perioden. Beløpet for erstatning og ulempeskompensasjon totalt har økt fra vel 1,8 mill. kroner i 1991 til 3,25 mill. kroner i 1995. Andelen erstatning for gaupeskader har økt for hvert år siden 1992, da erstatning for gaupeskader på sau ble innført. I 1995 ble det for første gang erstattet flere sauer som drept av gaupe enn som drept av bjørn. Det ble da erstattet 918 sauer som drept av gaupe.

I reindriftsårene i perioden 1991/92 - 1994/95 har det totale tapet av tamrein økt fra under 2.000 dyr til vel 3.700 dyr. I den samme perioden utgjorde antall rein erstattet i gjennomsnitt 16,3% av antall rein savnet. Erstatningsoppgjøret for tamrein har altså vært preget av stor avstand mellom antall dyr tapt/krevd erstattet og antall dyr erstattet. Fylkesmannen mener at reindriften i Nord-Trøndelag har kommet dårlig ut i erstatningsoppgjøret etter dagens regler. Det har imidlertid vært en viss økning i andel dyr erstattet og erstatningsutbetaling i løpet av perioden. Erstatningsoppgjøret for reindriftsåret 1994/95 ble mer enn doblet i forhold til året før.

Innhold

Side

1 INNLEDNING	6
2 ORGANISERING AV REGISTRERINGER	7
3 BESTANDSREGISTRERING GENERELT	7
4 FAKTA OM GAUPE	8
5 UTVIKLING I GAUPEBESTANDEN	9
6 JAKT PÅ GAUPE	11
6.1 Resultatene av kvotejakten	12
6.1.1 Kvotejakten 1994	12
6.1.2 Kvotejakten 1995	12
6.1.3 Kvotejakten 1996	13
7 SKADEDOKUMENTASJON	14
7.1 Skader på sau	14
7.2 Skader på rein	15
8 ERSTATNING FOR SAU	17
9 ERSTATNING FOR REIN	17

1 Innledning

Et hovedmål innen miljøforvaltningen er å sikre det biologiske mangfoldet. Det vil si at naturressursene skal forvaltes på en økologisk forsvarlig måte, slik at naturens produktivitet og mangfold bevares. Denne målsettingen danner en grunnstamme i norsk miljøvernlovgivning og i internasjonale konvensjoner undertegnet av Norge. Eksempler på dette er viltloven og Bernkonvensjonen som begge fastslår at Norge skal ta vare på de dyrearter som loven/konvensjonen omfatter.

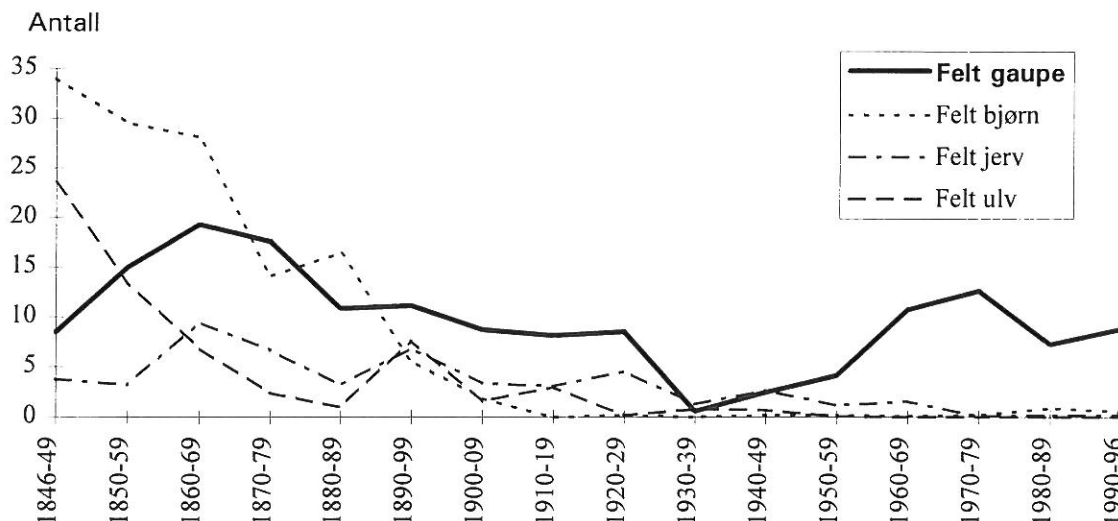
Gaupa, sammen med de andre store rovdyrene, var i forrige århundre underlagt en betydelig etterstrebeelse, ikke minst etter at det i 1845 ble innført statlig skuddpremie. Dette førte til at bestandene ble dramatisk redusert og tildels funksjonelt utryddet allerede tidlig på 1900-tallet. Gaupa er den arten av de store rovdyrene som har klart seg best i løpet av disse 150 årene, og bestanden er i dag livskraftig. Fellingsstatistikken i figur 1 gir et bilde på bestandsutviklingen i Nord-Trøndelag fra 1846 og fram til i dag.

"Regjeringen vil sikre levedyktige bestander av de store rovdyrartene bjørn, jerv, ulv og gaupe i Norge.

Samtidig skal de skader som forårsakes av store rovdyr begrenses mest mulig."

Stortingsmeldingen tar utgangspunkt i at levedyktige bestander skal sikres innenfor definerte kjerneområder. Sikring av yngling vil her være et sentralt element. Kjerneområdene vil bli prioritert med hensyn på ressurstilgang til forebyggende tiltak mot rovviltskader. Samtidig vil terskelen for å få iverksatt fellingstillatelse på skadegjørende individer være høyere innenfor enn utenfor kjerneområdene. Miljøverndepartementet (MD) har foreløpig fastsatt administrative grenser for kjerneområder for bjørn og jerv. Det vil bli fremmet en oppfølgingsmelding til «Rovviltmeldingen» til Stortinget i 1996-97.

Nord-Trøndelag er et viktig fylke med hensyn på forekomst av rovviltartene bjørn, jerv og gaupe i

Figur 1. Fellingstatistikk for store rovdyr i Nord-Trøndelag. Gjenomsnittlig årlig avgang i 10-års perioder (kilde: SSB).

Forvaltningen av store rovdyr er konfliktfylt, særlig fordi forekomstene av flere av disse artene er små i Norge, samtidig som de lokalt kan volde betydelig skade på bufe og tamrein.

Stortinget behandlet i 1992 Stortingsmelding nr. 27 (1991-92) om forvaltning av bjørn, jerv, ulv og gaupe. Hovedmålsettingen i "Rovviltmeldingen" er som følger:

Norge. Med grunnlag i "Rovviltmeldingen" er det etablert et felles kjerneområde for bjørn og jerv i fylket. I juli 1996 oversendte fylkesmannen et utkast til «Forvaltningsplan for store rovdyr i Nord-Trøndelag» til Direktoratet for naturforvaltning (DN). Utkastet er bearbeidet gjennom 5 møter i Samarbeidsutvalget for rovviltforvaltningen i Nord-Trøndelag. Det forventes at en forvaltningsplan blir

vedtatt i etterkant av oppfølgingsmeldingen til Stortinget i 1996-97.

Fylkesmannen er tildelt vesentlige oppgaver i den løpende forvaltningen av store rovdyr. Av disse kan nevnes:

- Bestandsregistreringer
- Bistand til skadedokumentasjon på rein og bufe
- Fordele midler til- og gjennomføre forebyggende tiltak i samarbeid med berørte brukere, organisasjoner og kommuner

- Administrere og eventuelt iverksette betingede fellingstillatelser på skadegjørende dyr
- Behandle søknader om erstatning for rovvilt-skade på bufe
- Gi tilrådning til behandling av søknader om erstatning for rovviltskade på tamrein
- Fastsette kvoter og administrere kvotejakt på gaupe

Denne rapporten gir en oversikt over hovedtrekkene i fylkesmannens arbeid med gaupe i perioden 1991-1996.

2 Organisering av registreringer

Feltarbeid i forbindelse med bestandsregistreringer og skadedokumentasjon blir i vesentlig grad utført av lokalt rovviltpersonell som danner et kontaktnett i fylket. Miljøvernavdelingen er faglig og økonomisk ansvarlig for drift av kontaktnettet. Koordinatorer på kommunenivå samordner rovviltpersonellens innsats og fungerer som sentraler for rapportering inn til miljøvernavdelingen. Dette medfører at en i den enkelte kommune også kan holde seg selvstendig løpende orientert om aktivitet av store rovdyr og eventuell skadesituasjon. Det er i alt 57 kontaktpersoner i fylket. Disse oppdateres, gjennom et rovviltkurs i regi av fylkesmannen, minimum hvert andre år.

I forbindelse med Rovdyrprosjektene i Nord-Trøndelag, i regi av NINA, foregår det et nært samarbeid mellom miljøvernavdelingen og NINA om bestandsregistreringer og skadedokumentasjon innenfor studieområdene.

Fylkesmannen mottar alt registreringsmateriale om rovviltobservasjoner og kadavre og kvalitetssikrer de registreringer og vurderinger som er gjort før materialet legges inn i en database - rovbasen. Data fra rovbasen kan systematiseres og velges ut for ulike presentasjonsformer tilpasset de problemstillinger som skal belyses.

3 Bestandsregistrering generelt

Kontaktnettet samler inn tilfeldige meldinger om store rovdyr. Meldingene blir ført inn på et standard registreringsskjema. Flest mulig av disse blir nærmere kontrollert, i de fleste tilfeller av lokalt rovviltpersonell. Med basis i de opplysninger som er gitt i meldingen, og de registreringer som blir gjort ved kontroll, blir hver enkelt melding gitt vurderingsstatus; godtatt, antatt sikker, uoppklart, forkastet eller feilmelding. Disse observasjonene

gir primært verdifull informasjon om utbredelse/aktivitetsområde for de store rovdyrartene i fylket.

For å estimere (anslå) størrelse og utvikling i bestandene er det nødvendig å foreta spesielle registreringer som er tilpasset den enkelte art. Disse registreringene utføres i hovedsak også av det samme rovviltpersonellet i de aktuelle undersøkelsesområdene.

4 Fakta om gaupe

Gaupa er skandinavias eneste viltlevende kattedyr. De fleste voksne individene veier omkring 20 kilo, og hanngaupene er vanligvis noe tyngre enn hunnene. Ville gauper blir sjelden mer enn 10 år gamle. Om vinteren er bunnfargen i pelsen gråbrun, mens den om sommeren er mer rødlig. Pelsen har også en del mørke prikker og flekker, og det kan være stor forskjell mellom individer. På grunn av at det finnes forskjellige fargevarianter av gaupe trodde man før i tiden at det dreide seg om forskjellige arter, men funn av forskjellige fargevarianter i ett og samme kull har avlivet den myten (en snakket før om kattegaupe, ulvegaupe og revegaupe). Typiske kjennetegn er hvite flekker på baksiden av ørene, lange dusker av svarte hår på ørene, kort hale med svart tupp, lyst kinnskjegg, lys innramming rundt øynene og mørke tegninger i kinnene og på nesen.

Gaupa lager få lyder, men kan frese og «male» som en huskatt. I parringstiden, som finner sted i februar-mars, kan de utstøte grov mjauing. Fødsel skjer i mai-juni, og gaupa får vanligvis 2-3 unger i kullet. Ungene blir født blinde og åpner ikke øynene før etter ca. 14 dager. De dier i mer enn 6 måneder og er meget avhengig av mora den første tiden. Først etter ca. 10 måneder er de i stand til å klare seg på egenhånd.

Hørselen er gaupas beste sans, synet er også meget godt mens luktesansen er svakt utviklet (som hos alle kattedyr). Gaupa er en smygjeger som de fleste ville kattedyrene, og den smyer seg så nært innpå byttet som mulig før den angriper. Den er ikke særlig utholdende og avslutter oftest angrepet hvis den ikke lykkes i løpet av 40-50 meter.

I Nord-Trøndelag er hare, rådyr og rein de viktigste byttedyrene for gaupa, men også fugl og smågnagere tas når sjansen byr seg. Om sommeren kan også sau inngå i dietten. Vinterstid utgjør de store byttedyrene rådyr og rein, sammen med hare, en viktigere del av dietten, blant annet fordi utvalget av de mindre byttedyrene synker. Undersøkelser tyder på at hanner tar mer hjortevilt enn hunner. Gaupa kan også ta rev, bever, katter og hunder, men ingen av disse er vanlige byttedyr. Det forekommer at gaupe tar små elgkalver, men det hører til sjeldenhetene. Miljøvernavdelingen kjenner ikke til ett eneste tilfelle i fylket der det med sikkerhet kan sies at gaupe har drept elgkalv, men i følge NINA er det dokumentert ett tilfelle i Hedmark. Gaupa tar ikke voksne elger, kyr eller hester.

Større byttedyr avlives ved gaupas karakteristiske strupebitt, luftrøret klemmes sammen og byttedyret dør raskt. Gaupa suger ikke blod fra dyrs hals. Den drikker på samme måte som for eksempel huskatter og hunder. Mindre byttedyr spises mer eller mindre helt opp, mens kjøtt på lår og bog spises først på større byttedyr.

Gaupa er ikke farlig for mennesker. Det er ikke dokumentert at mennesker har blitt drept eller alvorlig skadet av gaupe hverken i Norge eller i andre land. Den ser ikke på mennesker, hverken store eller små, som byttedyr. Da ville de historiske fakta vært annerledes.

NINAs gaupeprosjekt i Nord-Trøndelag har fremskaffet en hel del ny kunnskap om gaupe. En har blant annet funnet at gaupa kan vandre 20-30 kilometer per døgn, men at gjennomsnittlig vandringsavstand per døgn er ca. 3 kilometer for hunngauper og ca. 5 kilometer for hanngauper. Avstandene er beregnet i luftlinje. De kan bruke meget store leveområder (opptil 2500 km²), og hanngauper bruker større leveområder enn hunner. Før trodde man at gaupa gikk faste ruter med en «rundetid» på ca. 14 dager, men prosjektet har vist at «rundetidene» kan variere mye. Gaupa kan oppholde seg i lange perioder på relativt begrensede områder, den kan gå mye fram og tilbake og kan foreta lange utstikkere fra sitt faste område.

Prosjektet har også funnet at tett skog er meget viktig for gaupa. Uansett hvilken skogtype den går i så går den der hvor det er tettest. Den forsøker å unngå store åpne flater som for eksempel hogstfelt. Det synes med andre ord som om det er viktig med stor kontinuitet i skogbildet. Gaupa bruker alle tilgjengelige skogtyper, men gammel uberørt gran-skog virker å være foretrukket fremfor andre. Om vinteren har undersøkelser vist at gaupa går der hvor det er lettest å gå, det vil si der hvor det er minst og/eller hardest snø som for eksempel på skogsbilveier eller i ski- eller snøscooterspor.

NINAs tapsprosjekt på rein i Nord-Trøndelag har vist at gaupe kan være en betydelig skadevolder på rein. Gaupe er den eneste av de store rovdyrartene i Nord-Trøndelag som kan svinge vesentlig i bestandsstørrelse mellom år. Tap av både rein og sau, forårsaket av gaupe, vil være høyere i år med tette bestander av gaupe enn i år med mindre tette bestander.

5 Utvikling i gaupebestanden

Gaupe er den vanligst forekommende arten av store rovdyr i Nord-Trøndelag, og er med varierende tetthet utbredt over hele fastlandsdelen av fylket. Det ble ikke foretatt systematiske registreringer av gaupebestanden i fylket før vinteren 1993-94. Gaupa ble tatt med ved innføring av nye erstatningsregler for skade på husdyr voldt av fredet rovvilt i 1993 (gjort gjeldende fra beitesesongen 1992), og i 1994 ble det innført kvotejakt på gaupe. Begge disse endringene i regelverket førte til at forvaltningen fikk konkrete behov for bedre bestandsoversikter for arten.

Høst/vinter 1993/94 og 1994/95 ble det gjennomført systematiske registreringer av familiegrupper av gaupe i fylket. Arbeidet ble koordinert med fylkesmannen i Sør-Trøndelag, som gjennomførte en tilsvarende registrering på Fosen i samme periode. Metoden som ble benyttet baserer seg på at fylkesmannens rovviltpersonell og koordinator i hver kommune deler kommunen inn i ansvarsområder, og bygger opp sine egne kontaktnett i hvert sitt ansvarsområde. Dette samordnes slik at de sekundære kontaktnettene dekker aktuelle gaupeområder best mulig. Det sekundære kontaktnettet har til oppgave å fange opp informasjon om observasjoner av gaupespor/gaupe, og melde inn observasjonene til rovviltpersonellet. Rovviltpersonellet og koordinatorene har til oppgave å motta, skjemaføre og feltkontrollere meldingene, samt å vidererapportere til miljøvernnavdelingen. En intensiv feltkontroll av meldingene er viktig for å sikre data av en slik kvalitet at ulike familiegrupper kan identifiseres med rimelig sikkerhet. Registreringsperiodene ble avsluttet ved utgangen av februar for å unngå feiltolkning mellom aktivitet av mordyr med unger og parringsatferd.

I perioden 1. juni 1993 til 1. mars 1994, og i tilsvarende periode i 1994/95, ble det registrert henholdsvis 82 og 67 godtatte og antatt sikre meldinger om gaupefamilier i fylket, inkludert Fosen i Sør-Trøndelag. Figur 2 viser geografisk fordeling av registrerte observasjoner av gaupefamilier.

Registreringsmaterialet som ble samlet inn i 1993/94 og 1994/95 er vurdert til å omfatte minimum 20 familiegrupper av gaupe i Nord-Trøndelag og Fosen. Geografisk avstand og sammenfall i tid er brukt som hovedkriterier ved vurdering av antall. Det er tatt utgangspunkt i at maksimal vandringsavstand pr. døgn for hunngauper med unger er 10 km. Data på vandringsavstand og leveområdestørrelse er hentet fra NINAs gaupeprosjekt i Nord-Trøndelag.

Antall familiegrupper er fremkommet ved at begge registreringsårene er vurdert sammen. Dette er gjort hovedsakelig på grunn av manglende eller ufullstendig registrering i noen deler av fylket det første registreringsåret, og på grunn av varierende registreringsinnsats mellom årene i andre deler av fylket. Materialet er slått sammen ved å bruke resultatet fra det registreringsåret med størst innsats i områder med ulik innsats mellom årene.

Bestanden i fylket, inkludert Fosen, er beregnet til å omfatte minimum 120 gauper i januar 1995, før jakt.

Antall voksne hunndyr, utledet av antall registrerte familiegrupper, sammenholdt med demografiske* data, gir grunnlag for beregningen. Estimert fremkommer ved å bruke antall voksne hunndyr (2 år og eldre) som inngang direkte i livstabell for hunngauper i Trøndelag (Kvam 1979, s 40)** Livstabellen er forenklet ved oppsummering til aldersklassene; unger, ettåringer, og voksne dyr. Videre er hanndyr lagt til. Det forutsettes at kjønnsfordelingen er 50:50. Omregnet til faktorer vil en bestand da ha følgende sammensetning etter fødsel om våren: 1 voksen hunngaue; 1 voksen hanngaue; 0,9 ettåringer (hunn+hann) og 2,65 unger (hunn+hann).

Følgende forutsetninger legges til grunn for beregningen:

- Dødeligheten hos unger frem til januar er 50% (dødelighet 1. leveår er 66,2% (Kvam 1979))
- 30 % av alle 2 år og eldre hunngauper har ikke fått unger eller har mistet kullet etter et halvt år, altså før snøen kommer og spor observeres

Estimert for minimum antall gauper i januar, før jakt, fremkommer da ved følgende regnestykke, hvor N = minimum antall registrerte familiegrupper, og X = minimum antall voksne hunngauper i bestanden:

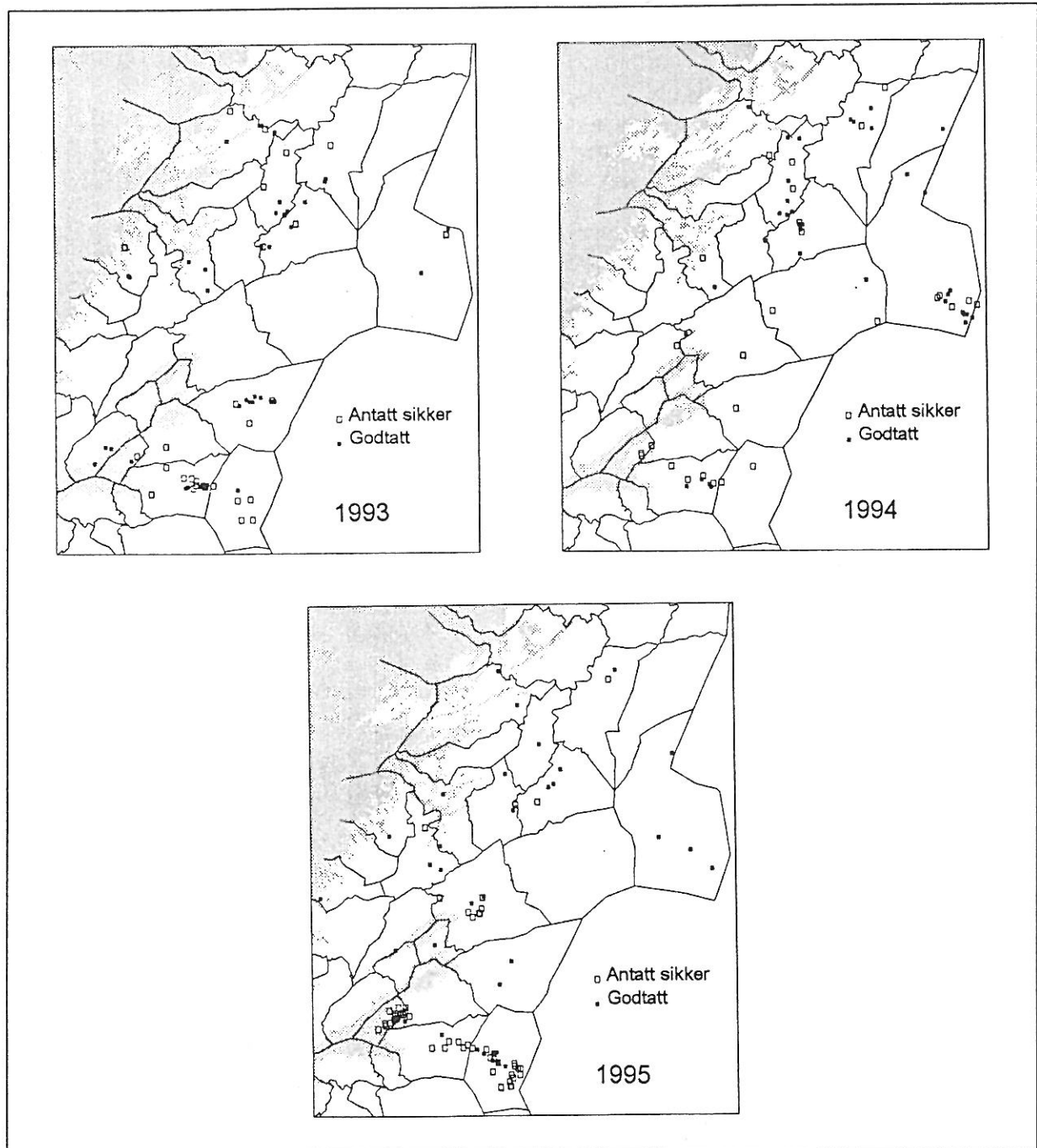
$$\begin{array}{rcl}
 \text{Voksne hunngauper: } N/70 \times 100 & = & X \\
 + \text{ Voksne hanngauper: } X \times 1 & = & \\
 + \text{ Ettåringer: } X \times 0,9 & = & \\
 + \text{ Unger: } X \times 2,65 \times 0,5 & = & \\
 = \text{ Minimum bestand før jakt} & = & \text{sum}
 \end{array}$$

* *Demografi* er kunnskap om kjønns- og alderssammensetning, reproduksjon og dødelighet i en bestand.

Det er imidlertid en del usikkerheter forbundet med denne beregningsmetoden. Den største usikkerheten er at vi ved bruk av denne metoden forutsetter at de ulike demografiske parametre er like mellom år, vi forutsetter altså en «flat» bestandsutvikling. Det er grunn til å forvente at både dødeligheten blant unger og andelen eldre hunner som ikke får unger eller mister kullet, vil variere mellom år.

I forbindelse med fastsettelse av kvoten for gaupejakta i 1996 ble minimum bestandsstørrelse

beregnet med bestandsestimatet før jakt i 1995 som grunnlag. Dette ble gjort fordi det så tidlig på vinteren enda ikke forelå registreringsdata på gaupefamilier med unger født i 1995. Alle døde gauper registrert i løpet av 1995 (jakt, påkjørsler og lignende) ble trukket fra bestandsestimatet for januar 1995, og i tillegg ble et visst antall gauper, som det ble beregnet ville dø av naturlige årsaker i løpet av et år, trukket fra. Ved videre å regne 50% dødelighet blant ungene født våren 1995 ble bestanden i fylket, inkludert Fosen, beregnet til å omfatte minimum 135 gauper i januar 1996. Slike

Figur 2. Godtatte og antatt sikre meldinger om gaupefamilier med unger født i 1993, 1994 og 1995

beregninger vil alltid være mer usikre enn estimatet som danner grunnlag for beregningen.

Høsten/vinteren 1995/96 ble det ikke gjennomført systematiske registreringer av familiegrupper hos gaupe i Nord-Trøndelag fylke. Årsaken var at miljøvernnavdelingen hadde planlagt å gjennomføre en intensiv, koordinert registrering av familiegrupper i hele fylket i løpet av januar 1996. Det ble derfor ikke arbeidet aktivt i samme grad som i de to foregående registreringsperiodene for å få fortløpende innmelding av familiegrupper. Den planlagte registreringen måtte oppgis på grunn av manglende sporsnøforhold, og derfor er registreringsmaterialet for 1995/96 ufullstendig og av variabel kvalitet. I enkelte områder har innrapportering og kontroll av observasjoner vært meget bra, mens det i deler av fylket ikke har blitt foretatt registreringer i det hele tatt.

Registreringsmaterialet for perioden 1995/96 er, på samme måte som tidligere beskrevet, vurdert til å omfatte minimum 18 familiegrupper. Da registreringene anses å være lite dekkende, må det

understrekas at dette er et absolutt minimumstall. NINA har vurdert det samme registreringsmaterialet til å omfatte minimum 20 familiegrupper, og med basis i dette fått et bestandsestimat på minimum 121 gauper i januar 1996 i Nord-Trøndelag og Fosen (Kvam 1996)***.

I de kommende år vil registreringer av familiegrupper av gaupe bli videreført. Det vil bli arbeidet for å forbedre grunnlaget for vurdering av antall familiegrupper og for å sikre mer kunnskap om de faktorer som inngår i beregningen av bestandsstørrelse.

** Kvam T. 1979. *Reproduksjonsforhold og populasjonsstruktur hos norsk gaupe Lynx Lynx (L). Hovedfagsoppgave ved Universitetet i Trondheim.*

*** Kvam T. 1996. *Bestandsestimat for gaupe 1995-96. Rapport fra NINA til DN.*

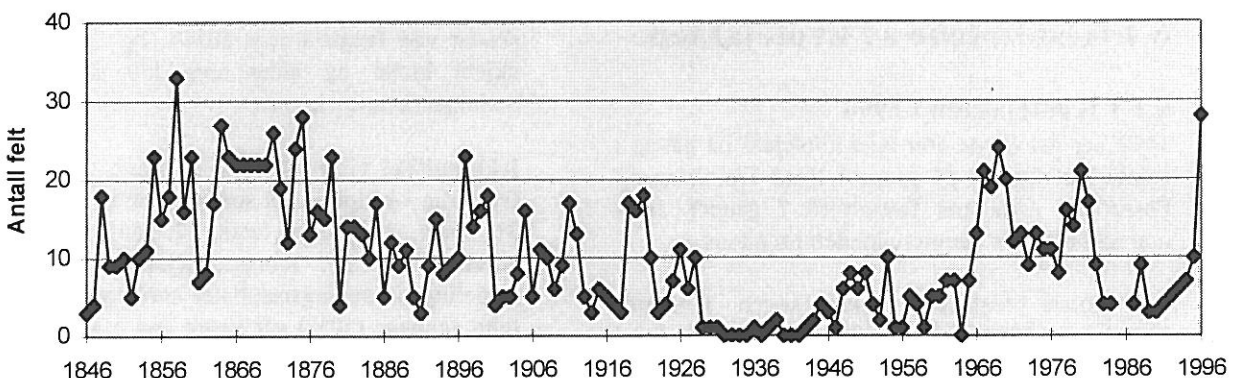
6 Jakt på gaupe

Frem til 1992 var det ordinær jakt på gaupe i Norge. Jakttiden var 1.02 - 31.03. I 1992 innførte MD totalfredning av gaupe i Sør-Norge (sør for Trondheimsfjorden). I 1994 ble det innført kvotejakt på gaupe i hele landet, med samme jakttid som tidligere. Fylkesmennene har ansvar for forvaltning av kvotejaktordningen. Dette skjer i henhold til bestemmelser gitt i *forskrift fastsatt ved kgl. res. av 9. juli 1993, rundskriv nr. 3/1993 fra DN, om forvaltning av bjørn, jerv, ulv og gaupe.*

Av fellingsstatistikken for gaupe i Nord-Trøndelag,

fra 1846 og frem til i dag, går det frem at fellingstallene har variert mye (figur 3). Som nevnt i innledningen gir fellingstallene et bilde på bestandsutviklingen. Vi må tilbake til 1875 for å finne et like høyt uttak som i 1996. Det største uttaket var i 1858 da det ble felt 33 gauper i fylket.

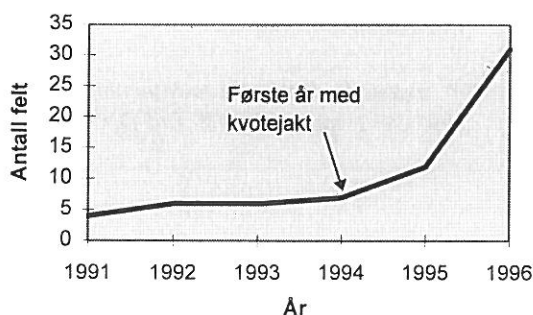
Etter at kvotejakten ble innført i 1994, har det vært en markert økning i antall felte gauper (figur 4). Dette har helt klart sammenheng med en betydelig bestandsøkning de senere år. Det synes imidlertid klart at kvotejaktordningen i seg selv også har ført

Figur 3. Fellingsstatistikk for gaupe i Nord-Trøndelag i perioden 1846 - 1996 (Kilde SSB).

med seg en økt fokusering på gaupejakt og et konkurranseelement som virker betydelig drivende på jaktintensiteten.

Alle bestander av ville dyr vil naturlig svinge i antall, men hvis en har nok kunnskap om en art og dens livsmiljø, kan en til en viss grad forutsi og eventuelt begrense disse svingningene. Hvis en for eksempel viste at gaupebestanden var i sterk vekst kunne en ved å øke jakttrykket redusere/fjerne «toppen» av bestandsøkningen og dermed redusere et sannsynlig høyt tap av sau og tamrein på beite. På samme måte kunne en begrense avskytingen hvis bestanden var i nedgang. En for høy avskyting av en bestand i nedgang kan føre til uønsket bestandsreduksjon.

Figur 4. Utvikling i antall gauper felt under lovlig jakt i Nord-Trøndelag og Fosen i Sør-Trøndelag i perioden 1991-1996.

Utfordringen er altså å kunne holde bestanden på et levedyktig nivå samtidig som tapene av sau og tamrein begrenses mest mulig, og presset ikke er for høyt på andre byttedyr. Hyppigheten av gaupe-observasjoner, tapsomfang på sau og tamrein, tilstanden i rådyrbestandene m.m. gir viktig informasjon om bestandsutviklingen hos gaupe. Det vil likevel alltid være nødvendig for forvaltningen å gi mer nøyaktige mål på en slik utvikling med bakgrunn i spesielle bestandsregistreringer.

6.1 Resultatene av kvotejakten

6.1.1 Kvotejakten i 1994

1994 var det første året med kvotejakt på gaupe i Norge. Jaktkvoten på gaupe i Nord-Trøndelag og Fosen ble dette året fastsatt til 7 gauper. Jaktområdet ble ikke nærmere inndelt i regioner.

Den totale registrerte jaktavgangen i Nord-Trøndelag i 1994 ble 7 dyr (ingen gauper ble felt i den delen av jaktområdet som lå i Sør-Trøndelag). I tillegg ble 2 gauper felt ulovlig. Ei hunngaue på

10 måneder ble felt i Stjørdal kommune innenfor jakttiden, men etter at kvoten var fylt. En hanngaupe på 4,5 år ble felt utenfor jakttiden i Grong kommune.

Jaktresultatet viser at den lovlige kvoten på 7 dyr var felt den 16. mars. Fordelt på kjønn og alder viser fellingsresultatet at 6 av 7 var hanngauper, 4 eldre enn og 2 yngre enn 1 år. Hunngaupa var eldre enn 1 år. Jaktuttaket i 1994 førte dermed ikke til noen reduksjon av den produserende delen av gaupebestanden i Nord-Trøndelag.

6.1.2 Kvotejakten i 1995

Jaktkvoten i Nord-Trøndelag og Fosen ble i 1995 fastsatt til 12 gauper. Det var da redusert for de 2 registrerte ulovlig felte gaupene i 1994. Denne jaktkvoten ble, med bakgrunn i eksisterende kunnskap om utbredelse, bestand og vandringer hos gaupe, fordelt på 3 avgrensede regioner. Disse 3 regionene var Fosen, Namdalen og Innherred, og hver ble gitt en kvote på 4 gauper.

Den 16. mars 1995 fastsatte fylkesmannen en økning i fellingskvoten på 2 gauper i Nord-Trøndelag. Bakgrunnen for økningen var flere søknader og flere henvendelser om økning av jaktkvoten i 1995. Fylkesmannens begrunnelse for vedtaket var at familiegrupperegistreringene i sesongene 1993-94 og 1994-95 ga grunnlag for å gi en tilleggskvote på 2 gauper uten at det skulle gå ut over bestandens levedyktighet. Denne tilleggskvoten ble forsøkt gitt til områder med særlig store gaupeskader på sau og tamrein, og i tillegg ble enkelte områder unntatt fra tilleggskvoten (Lierne- og Steinkjer kommune samt områdene innen region Fosen) fordi fylkesmannen vurderte fellingstallene på gaupe til å være store nok i disse områdene i 1995.

Den totale registrerte jaktavgangen av gaupe i Nord-Trøndelag og Fosen i 1995 var på 12 dyr. I tillegg ble en ung hunngaue (0 år) som ble avlivet på Høylandet den 15. februar 1995 på grunn av skader ved fangst i regi NINA, og en gaupe av ukjent kjønn og alder som ble skadeskutt i Steinkjer, belastet kvoten.

Jaktresultatet viser videre at de fleste gaupene ble felt tidlig i jaktperioden som varte fra 1. februar til 31. mars, 10 av de totalt 12 gaupene var felt allerede den 25. februar. Kjønn- og aldersfordelingen i fellingsresultatet indikerer at 6 av de felte gaupene (50%) var yngre enn 1 år, og at det ble felt bare 3 hunngauper eldre enn 1 år. Jaktuttaket i 1995 førte dermed heller ikke til noen merkbar reduksjon av den produserende delen av

gaupebestanden i Nord-Trøndelag. Alders- og kjønnsfordelingen er ikke endelig fastsatt fordi NINA pr. juni 1996 ikke har fått samtlige gauper inn til analyse.

6.1.3 Kvotejakten i 1996

I 1996 ble jaktkvoten på gaupe i Nord-Trøndelag og Fosen fastsatt til 31 gauper. En kvote på 25 gauper ble iverksatt fra jaktstart 1. februar, mens de resterende 6 gaupene ble fortløpende vurdert tildelt gjennom hele jaktperioden (1. februar - 31. mars), da med bakgrunn i kunnskap ervervet gjennom jaktperioden. Denne tilleggskvoten var i utgangspunktet tenkt tildelt i områder hvor skadene på tamrein og/eller sau var betydelige i 1995.

Med bakgrunn i kunnskap om bestandsstørrelse i jaktområdet og gaupas biologi og økologi ble jaktkvoten begrenset på antall voksne hunngauper (1 år og eldre). Den samlede kvoten på 31 gauper kunne maksimalt bestå av 15 voksne hunngauper, det vil si at kvotejakten ville bli stoppet straks dersom dette antallet voksne hunngauper ble felt. Det var derfor viktig å få en umiddelbar avklaring av de felte dyrenes kjønn og alder, noe som ble oppnådd ved at jegeren snarest mulig etter felling foreviste gaupa for kjønnsbestemmelse og veiing til den aktuelle kommune. Dyrenes vekt og generelle kroppsstørrelse ble brukt for å skille mellom årsunger og eldre dyr.

Med bakgrunn i eksisterende kunnskap om utbredelse, bestand og vandringer hos gaupe i Nord-Trøndelag og Fosen og erfaringer fra kvotejakten de to foregående år, ble jaktkvoten på 25 gauper som ble iverksatt fra jaktstart fordelt på 5 regioner. Regionene Fosen, Innherred og Trondheimsfjorden øst ble hver gitt en kvote på 5 gauper, region Indre Namdalen ble gitt en kvote på 4 gauper mens region Vestre Namdalen ble gitt en kvote på 6 gauper. Fordelingen mellom regionene er basert på kunnskap om bestandsstørrelse og tap av tamrein og sau voldt av gaupe.

Den totale registrerte jaktavgangen av gaupe i Nord-Trøndelag i 1996 var på 28 dyr. I tillegg ble det felt 3 gauper på Fosen i Sør-Trøndelag (2 i Bjugn og 1 i Roan), slik at den totale jaktavgangen i området ble 31 dyr. Hele tilleggskvoten på 6 gauper ble altså tildelt og felt. Regionene Vestre Namdalen og Trondheimsfjorden øst fikk tildelt 2 dyr hver av tilleggskvoten, mens regionene Fosen og Innherred fikk tildelt 1 dyr hver.

Jaktresultatet viser videre at det fram til den 14 februar ble felt gjennomsnittlig 1 gaupe per dag. I region Trondheimsfjorden Øst var startkvoten på 5

dyr felt allerede den 4 februar. Innenfor de andre regionene var avskytingen mer jevnt fordelt utover jaktperioden, og de to siste gaupene ble felt den 31. mars, altså siste jaktdag. Fordelt på kjønn og alder viser fellingsresultatet at 7 av de felte gaupene var yngre enn 1 år (4 hanngauper og 3 hunngauper), 13 var hanngauper eldre enn 1 år mens de resterende 11 var hunngauper eldre enn 1 år. I tråd med fylkesmannens målsetting førte dermed kvotejakten i 1996 til uttak av en større andel av den produserende delen av gaupebestanden i Nord-Trøndelag, enn hva som var tilfelle de to foregående år. Om dette uttaket fører til en målbar reduksjon av gaupebestanden gjenstår å se.

Tabell 1. Oversikt over antall gauper felt under kvotejakt i Nord-Trøndelag samt Fosen i Sør-Trøndelag i 1994, 1995 og 1996, fordelt på alder og kjønn. Fordi noen dyr ikke er endelig kjønns- og aldersbestemt på NINA tas det forbehold om at tabellen kan bli justert.

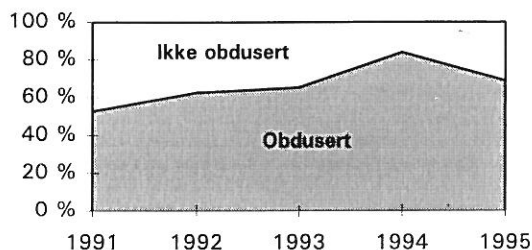
Alder og kjønn	1994	1995	1996
Ett år og eldre hunn	1	3	11
Ett år og eldre hann	4	3	13
Hunn under ett år		2	3
Hann under ett år	2	4	4
Totalt	7	12	31

Tabell 2. Oversikt over antall gauper felt under kvotejakt i Nord-Trøndelag samt Fosen i Sør-Trøndelag i 1994, 1995 og 1996, fordelt på kommuner.

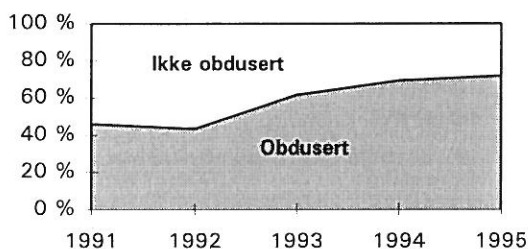
Kommune	1994	1995	1996
Stjørdal		1	1
Frosta			2
Levanger	2		4
Verdal		1	2
Steinkjer		2	3
Verran			2
Namdalseid		1	
Snåsa	1		1
Lierne		3	4
Røyrvik	1		
Grong	1	1	4
Overhalla			2
Fosnes			1
Flatanger	2	1	1
Nærøy			1
Bjugn (S-T)			2
Roan (S-T)			1
Osen (S-T)		2	
Totalt	7	12	31

7 Skadedokumentasjon

Oppfølging av meldinger om skade på bufe og tamrein er den mest arbeidskrevende registreringsoppgaven relatert til store rovdyr. I 5-års perioden er det tilsammen registrert 2923 kadavre av sau og rein. Meldinger om kadavre blir ført inn på et standard obduksjonsskjema. Flest mulig av kadavrene blir undersøkt i felt, i de fleste tilfeller av lokalt rovviltpersonell. Figur 5 og 6 viser en økning i andel innmeldte kadavre av henholdsvis sau og rein som har blitt obdusert gjennom perioden. Med basis i de registreringer som blir gjort på og ved kadavrene blir dødsårsaken i hvert enkelt tilfelle vurdert og gitt status; dokumentert, sannsynlig eller usikker.

Figur 5. Utvikling i andel obduserte kadavre av sau i perioden 1991-1995.

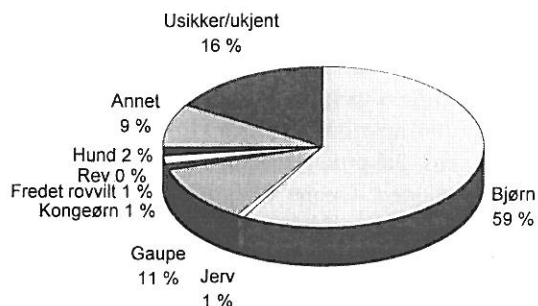
Figur 6. Utvikling i andel obduserte kadavre av rein i perioden 1991-1995.

Kadaverundersøkelsene er sentrale når det skal fattes forvaltningsvedtak i forbindelse med erstatninger for rovdyrskade, fellingstillatelser, forebyggende tiltak mot rovdyrskader og kvoter for gaupejakt.

7.1 Skader på sau

I 5-års perioden er det registrert innmeldt i alt 2358 kadavre av sau, hvor rovdyr er mistenkt for å være skadevolder. 1645 av kadavrene er obdusert. Figur 7 viser at gaupe står for 11% av de undersøkte

tapene, mens bjørn er den rovviltarten som klart volder mest skade på sau i fylket i perioden.

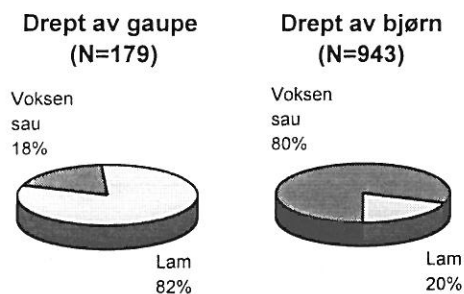

Figur 7. Undersøkte kadavre av sau i perioden 1991-1995, fordelt på dokumentert eller sannsynlig dødsårsak/skadegjører (N=1645).

Det antas imidlertid at bjørneskader relativt sett er overrepresentert i denne tapsfordelingen fordi bjørneskader ofte er enklere å oppdage enn tap grunnet andre årsaker. Dette kan forklares med tre forhold:

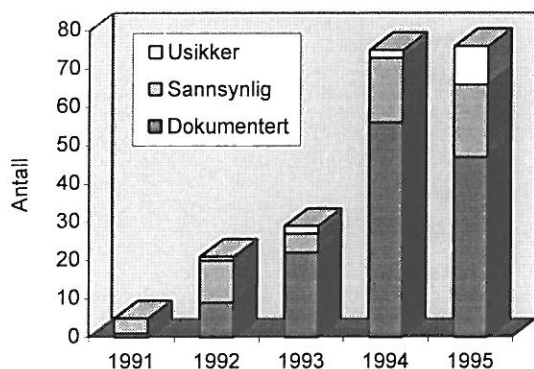
- Bjørn er den eneste tapsfaktoren av kvantitativ betydning som i hovedsak rammer voksne sauer (figur 8). Kadavre av voksne sauer er enklere å finne enn kadavre av lam, samtidig som de omsettes saktere.
- Bjørn kan utøve stor grad av overskuddsdreping, noe som ofte medfører at flere sauer blir tatt innenfor et begrenset område. Dette øker muligheten for å oppdage skader, tilfeldig eller ved tilsyn, samtidig som flere kadavre ofte blir funnet når skaden først oppdages.
- Bjørn er utbredt i en relativt liten del av fylket, og i disse områdene er det opparbeidet en betydelig erfaring og beredskap med hensyn på å oppdage tap og kartlegge tapsomfang.

Gaupe er utbredt over hele fastlandsdelen av fylket, den utøver liten grad av overskuddsdreping, og ved skader på sau rammes i hovedsak lam (figur 8). Konklusjonen på dette er at gaupe nok står for en større del av tapene enn det som fremgår av tapsfordelingen i figur 6, særlig sett i forhold til bjørn.

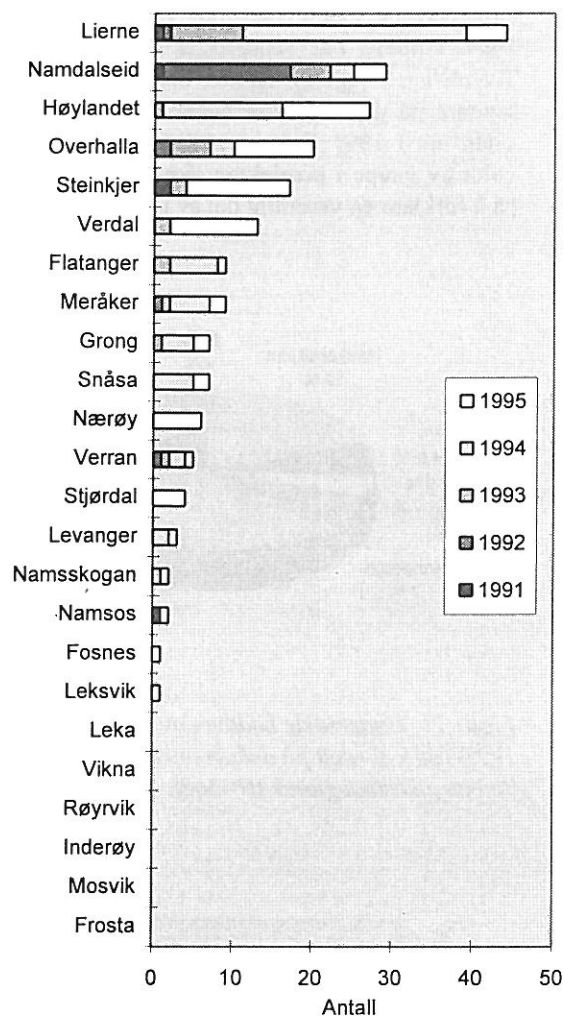
Figur 8. Aldersfordeling på sau, dokumentert eller sannsynlig drept av gaupe og bjørn. (N=antall kadavre med kjent alder).

Det har vært en betydelig økning i registrerte skader voldt av gaupe i perioden (figur 9). Dette gjenspeiler en reell økning i gaupeskadene, men det er sannsynlig at også økt oppmerksomhet omkring gaupe som følge av endrede erstatningsregler, innføring av kvotejakt og forskning på gaupe, har ført til økt innrapportering av gaupeskadene. Erstatning for gaupeskadene på sau ble gjort gjeldende fra og med beitesesongen 1992, og kvotejakt på gaupe ble innført i 1994.

Figur 9. Antall kadavre av sau, registrert som drept av gaupe i Nord-Trøndelag i perioden 1991-1995, fordelt på dokumentasjonsgrad og år.

I løpet av perioden er det registrert gaupeskadene på sau i til sammen 18 av fylkets 24 kommuner, slik det fremgår av figur 10. Det ble registrert gaupeskadene i 4 kommuner i 1991, 5 i 1992, 10 i 1993, 12 i 1994 og 17 i 1995. De to siste årene har det særlig vært en økning i antall innrapporterte skader fra vestlige og sørlige deler av fylket.

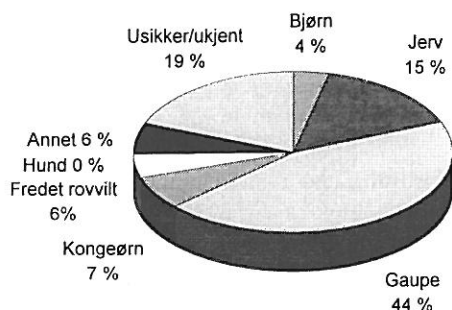
Figur 10. Antall kadavre av sau, registrert som drept av gaupe i Nord-Trøndelag i perioden 1991-1995, fordelt på kommuner og år. Uavhengig av dokumentasjonsgrad.

7.2 Skader på rein

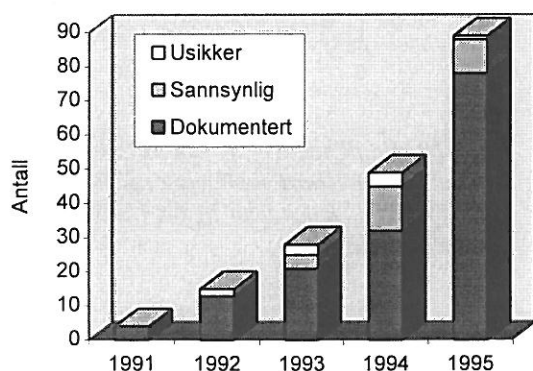
I 5-års perioden er det innmeldt i alt 565 kadavre av rein, hvor rovdyr er mistenkt for å være skadevolder. 368 av kadavrene er obdusert. Som det fremgår av figur 11, er det gaupe som volder hovedmengden av rovdyrskadene på rein i fylket, med jerv som en klar nummer to.

Det har vært en betydelig økning i registrerte skader på rein, voldt av gaupe, i perioden (figur 12). Dette gjenspeiler en reell økning i gaupeskadene, men det er sannsynlig at også økt oppmerksomhet omkring gaupe som følge av endrede erstatningsregler, innføring av kvotejakt og forskning på gaupe, på samme måte som for sau har ført til økt innrapportering av gaupeskadene på rein. Erstatning for gaupeskadene på rein ble gjort gjeldende fra og med reindriftsåret 1992/93, og

kvotejakt på gaupe ble som før nevnt innført i 1994. I tillegg har Tapsprosjektet på rein i Nord-Trøndelag, i regi av NINA, benyttet dødelighets-sendere på rein i Vestre Namdal Reinbeitedistrikt siden april 1995. Det er avdekket vesentlige tap voldt av gaupe i prosjektområdet, og dette er med på å forklare en vesentlig del av økningen i 1995.

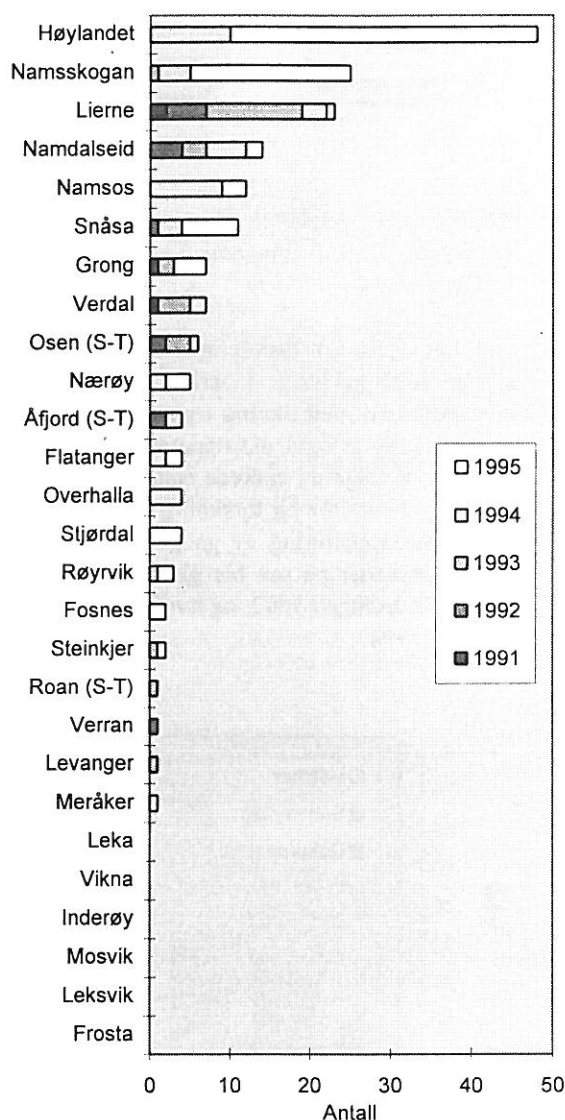
Figur 11. Undersøkte kadavre av rein i perioden 1991-1995, fordelt på dokumentert eller sannsynlig dødsårsak/skadegjører (N=368).

Figur 12. Antall kadavre av rein, registrert som drept av gaupe i Nord-Trøndelag i perioden 1991-1995, fordelt på dokumentasjonsgrad og år.

I løpet av perioden er det registrert gaupeskader på rein i til sammen 18 av fylkets 24 kommuner, samt i 3 kommuner på Fosen i Sør-Trøndelag, slik det fremgår av figur 13. Det ble registrert gaupeskader i 3 kommuner i Nord-Trøndelag i 1991, 4 i 1992, 7 i 1993, 12 i 1994 og 13 i 1995. Omfanget av

registrerte tap i kommunene Høylandet, Namsskogan, Nærøy og Fosnes er i sterk grad påvirket av bruken av dødelighetssendere i regi av NINA i Vestre Namdal Reinbeitedistrikt.

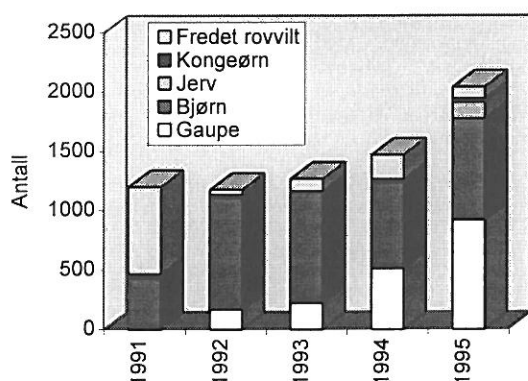

Figur 13. Antall kadavre av rein, registrert som drept av gaupe i Nord-Trøndelag og på Fosen i Sør-Trøndelag i perioden 1991-1995, fordelt på kommuner og år. Uavhengig av dokumentasjonsgrad.

8 Erstatning for sau

Fra og med beitesesongen 1992 har fylkesmannen hatt ansvar for behandling av søknader om erstatning for rovdyrskader på sau. Før 1992 hadde DN dette ansvaret. Søknadene behandles etter *Regler om erstatning for skader på husdyr voldt av bjørn, jerv, ulv, gaupe og kongeørn og om kompensasjon for ulemper for dyreeier, fastsatt 8. mars 1993 av miljøverndepartementet*. Dyreeier sender søknad på standard søknadsskjema innen 1. november til fylkesmannen.

Det har vært en klar økning i antall sau erstattet i perioden. Beløpet for erstatning og ulempes-kompensasjon totalt har økt fra vel 1,8 mill. kroner i 1991 til 3,25 mill. kroner i 1995. Skader voldt av bjørn har dominert i erstatningsoppgjøret, men er noe redusert i 1994 og 1995 i forhold til de to foregående år. Andelen erstatning for gaupeskader har imidlertid økt for hvert år siden 1992, da erstatning for gaupeskader på sau ble innført (figur 14). I 1995 ble det for første gang erstattet flere sauer som drept av gaupe enn som drept av bjørn. Det ble da erstattet 918 sauer som drept av gaupe og 856 sauer som drept av bjørn.

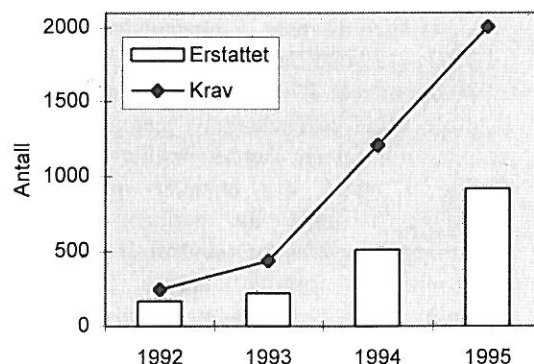

Figur 14. Antall sau erstattet som drept av rovdyr i perioden 1991-1995, fordelt på rovdyrart og år.

9 Erstatning for rein

Søknader om erstatning for rovdyrskader på tamrein behandles av DN etter *Regler om erstatning for skade på husdyr, tamrein og fjærkre voldt av kongeørn, havørn, ulv, jerv og bjørn, fastsatt av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk (nå DN) den 9. februar 1977, med endringer av 9. november 1981*. Fra og med reindriftsåret 1992/93

Årsaken til den betydelige økningen i erstatning for tap voldt av gaupe ligger i at utbredelse og omfang av registrerte gaupeskader har økt, j.f. kap. 7.1. Samtidig har erstatningskravet for gaupeskader økt kraftig. Kravet i 1995 var 8 ganger så stort som i 1992 (figur 15).

Figur 15. Antall sau krevd erstattet og erstattet som drept av gaupe i perioden 1992-1995.

er det også utbetalt erstatning for gaupeskader. Frist for søknad om erstatning er 1. april.

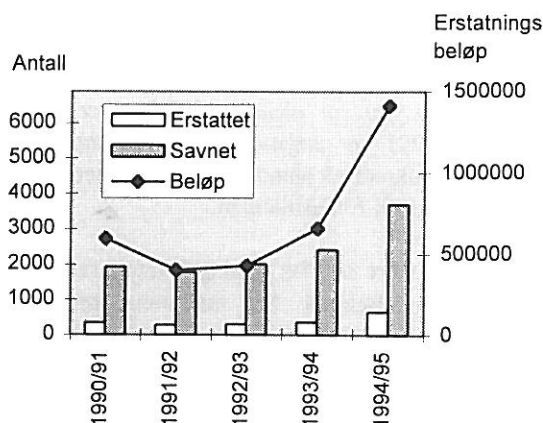
I forbindelse med erstatningsoppgjøret for reindriftsåret 1994/95 ble berørte fylkesmenn bedt av DN om å gi en tilrådning til behandling av søknadene, i samråd med reindriftskontoret. Dette

er første gang fylkesmannen har hatt en rolle i behandlingen av erstatningssøknader på tamrein. DN fulgte fylkesmannens tilrådning for Nord-Trøndelag. En slik tilrådning vil også bli gitt for reindriftsåret 1995/96.

Erstatningsoppgjøret for tamrein har vært preget av stor avstand mellom antall dyr tapt/krevd erstattet og antall dyr erstattet. Fylkesmannen mener at reindriften i Nord-Trøndelag har kommet dårlig ut i erstatningsoppgjøret etter dagens regler og praktiseringen av disse. I reindriftsårene i perioden 1990/91 - 1994/95 har det totale tapet økt fra under 2.000 dyr til vel 3.700 dyr. I den samme perioden utgjorde antall rein erstattet i gjennomsnitt 16,3% av antall rein savnet. Det har imidlertid vært en viss økning i andel dyr erstattet og erstatningsutbetaling i løpet av perioden (figur 16). Erstatningsoppgjøret for reindriftsåret 1994/95 ble mer enn doblet i forhold til året før. Det synes klart at økningen i gaupebestanden de senere år har vært en vesentlig årsak til økningen i tap av rein gjennom perioden.

Miljøverndepartementet har den 13. mai 1996 sendt ut forslag til nye regler for erstatning for rovvilt-

skader på tamrein på høring. Forslaget innebærer blant annet at behandlingen av erstatningssøknadene delegeres til fylkesmannen. Nytt regelverk vil tidligst kunne bli tatt i bruk ved behandling av søknader for reindriftsåret 1996/97.

Figur 16. Antall rein savnet og erstattet som drept av rovvilt i reindriftsårene 1990/91-1994/95, samt utvikling i erstatningsutbetaling i samme periode.

HITTIL UTKOMMET I SAMME SERIE

- Nr 1-1983 Tiltak for å redusere antall kollisjoner mellom elg og tog i kommunene Grong og Snåsa
- Nr 1-1984 Kontroll med landbruksavrenning. Resultat 1983
- Nr 2-1984 Viltområdekartlegging. Erfaring fra Nord-Trøndelag
- Nr 3-1984 Skjøtselsplan for Bergsåsen naturreservat og plantelivsfredningsområde i Snåsa
- Nr 4-1984 Skjøtselsplan for edellauvskogreservater i Nord-Trøndelag, med spesiell vekt på Byahalla i Steinkjer
- Nr 1-1985 Forsøksfiske med kilenot i Leksdalsvatnet
- Nr 2-1985 Fisket i Leksdalsvatnet 1984. En spørreundersøkelse blandt grunneiere og fiskekortkjøpere
- Nr 3-1985 Skogrydding som tiltak for å redusere antall kollisjoner mellom elg og tog. En beskrivelse av iverksettelsen av tiltaket i Grong og Snåsa i 1984
- Nr 4-1985 Jegerobservasjoner i elgforvaltningen. Erfaringer med bruk av "Sett elg" i N-T
- Nr 5-1985 Rapport fra studietur til Spania. Dagene 21 - 28 april 1985
- Nr 6-1985 Fisket i Snåsavatnet i 1984. En spørreundersøkelse blant grunneiere og fiskekortkjøperne
- Nr 7-1985 Jegerprøven som valgfag i ungdomsskolen. Erfaring fra et prøveprosjekt i N-T skoleåret 1984-85
- Nr 8-1985 Tungmetaller i fisk i Indre Namdalen
- Nr 1-1986 Erfaringer fra drift av minirensanlegg "Klargester Biodisc B2"
- Nr 2-1986 Fisk og forurensing i sidebekkene i Verdalselva
- Nr 3-1986 Fisket i Snåsavatnet 1985
- Nr 4-1986 Teinefiske etter røye. En spørreundersøkelse blant brukere av nettingteiner
- Nr 5-1986 Canadagås i Nord-Trøndelag
- Nr 6-1986 Forra-området i kommunene Levanger, Verdal, Stjørdal og Meråker. Forslag til vern
- Nr 7-1986 Lakseelver og lakseforvaltning i Spania. Rapport fra studietur til regionen Asturias 22-28 mai 1986
- Nr 8-1986 Fiskeundersøkelser i Bognavassdraget
- Nr 9-1986 Bever i Nord-Trøndelag
- Nr 1-1987 Fiskeundersøkelser i Oppløyvassdraget
- Nr 2-1987 Radioaktivitet i ferskvannsfisk i Nord-Trøndelag i 1986
- Nr 3-1987 Aurens gytebekker i Snåsavatnet
- Nr 4-1987 Vannkvalitetsvurdering av innsjøer i Nord-Trøndelag 1986
- Nr 5-1987 En forurensningsundersøkelse av Levangereelva 1985
- Nr 6-1987 Fisk og forurensing i sideelver til Namsen. Overhalla 1986
- Nr 7-1987 Rovvilt i Nord-Trøndelag. Bjørn 1986
- Nr 8-1987 Fiskeforvaltning i Sverige. Rapport fra en studietur til Jamtland og Norrland
- Nr 9-1987 Fiskeundersøkelser i Høplavassdraget 1986. Rapport fra prøvefisket i Movatn, Hoklingen og Hammervatnet
- Nr 10-1987 Avfallsforbrenning i Europa. Rapport fra studietur
- Nr 11-1987 Vassdragsdata Nord-Trøndelag
- Nr 12-1987 Batteriinnsamling i Midt-Norge
- Nr 1-1988 Fisk og forurensing i elver og bekker i Levanger
- Nr 2-1988 Fisk og forurensing i sideelver til Namsen, Høylandet 1987
- Nr 3-1988 Fisk og forurensing i Høplavassdraget, Levanger
- Nr 4-1988 Rovvilt i Nord-Trøndelag. Bjørn, jerv og ulv 1987
- Nr 5-1988 Fisket i Snåsavatnet i perioden 1983-1987
- Nr 6-1988 Oppdrett av fisk og skalldyr. Vegledning i behandling av konsesjonssøknader
- Nr 7-1988 Fisk og forurensing i elver i Stjørdal kommune
- Nr 8-1988 Vassdragsrapport Lindseta
- Nr 9-1988 Lokal innsamling av spesialavfall. En presentasjon av en innsamlingsmodell
- Nr 10-1988 Forvaltningen av verneområdene på Tautra, Frosta kommune
- Nr 11-1988 Viltinteressene i kommuneplan
- Nr 1-1989 Administrativ samarbeidsmodell for arbeidet med landbruksforurensning mellom ytre landbruks- og miljøvernetat

- Nr 2-1989 Fisk og forurensing i bekker i Inderøy kommune 1988
- Nr 3-1989 Overvåkning av lakseparasitten G.S. i Nord-Trøndelag
- Nr 4-1989 Skogrydding - reduserer elgpåkjørsel (et effektivt tiltak for å redusere antall kollisjoner mellom elg og tog)
- Nr 5-1989 Fisk og forurensing i elver og bekker i Steinkjer 1988
- Nr 6-1989 Forslag til forvaltningsplan for Kongsmoelva, Høylandet
- Nr 7-1989 Elgens vandringsmønster i Nord-Trøndelag, foreløpige resultater fra 1989 og 1988
- Nr 8-1989 Rovvilt i Nord-Trøndelag. Bjørn, jerv og ulv 1988 IKKE TRYKKET
- Nr 9-1989 Fisket i Leksdalsvatnet i perioden 1984 - 1988
- Nr10-1989 Lakseundersøkelser i Namsenvassdraget - Årsrapport 1988
- Nr11-1989 Vannkvalitet i Granavatn, Inderøy etter utsetting av regnbueørret
- Nr12-1989 Restaureringsplan for Rognsmoen grustak
- Nr13-1989 Forvaltningen av Hammervatnet naturreservat
1989 Trondheimsfjorden - desember -89. Statusrapport
- Nr 1-1990 Radioaktivitet i ferskvannsfisk fra N-T (perioden 1986-89)
- Nr 2-1990 Fisk og forurensing i bekker i Leksvik 1989
- Nr 3-1990 Fisk og forurensing i bekker og elver i Grong 1989
- Nr 4-1990 Rovvilt i Nord-Trøndelag. Bjørn, jerv og ulv 1988 og 1989. Revurdering - bjørn 1986-1987
- Nr 5-1990 Tilslamming av Nesvatn, Levanger i 1989
- Nr 6-1990 Hva er gjort og hva gjør vi med de store regulerte sjøene i Indre Namdal?
- Nr 7-1990 Tindveden på Ørin. - Verdal kommune - forslag til skjøtsel (notat)
- Nr 1-1991 Elg i Nord-Trøndelag
- Nr 2-1991 Havbeiteprosjektet i Oppløyelva på Salsbruket - årsrapport
- Nr 3-1991 Overvåking av lakseparasitten Gyrodactylus Salaris i N-T i 1990
- Nr 4-1991 Havbeiteforsøk i Storelvvassdraget i Nærøy kommune
- Nr 5-1991 Lakseundersøkelser i Namsenvassdraget 1989-90
- Nr 6-1991 Rovvilt i Nord-Trøndelag. Bjørn, jerv og ulv 1990
- Nr 1-1992 Fiskesperra i Figga
- Nr 2-1992 Overvåkning av lakseparasitten Gyrodactylus Salaris i Nord-Trøndelag i 1991
- Nr 3-1992 Hammervatnet naturreservat
- Nr 4-1992 Studietur New Orleans, Weast Expo 92. Laget video av dette IKKE TRYKKET
- Nr 5-1992 Studietur Danmark 1991. Avfall og spesialavfall
- Nr 6-1992 Fisk og forurensing i Namsos 1991
- Nr 7-1992 Konferanse om samferdsel i Levanger kommune 6. november 1991
- Nr 8-1992 Aktiv vegetasjonskontroll i Hammervatnet
- Nr 1-1993 Kultiveringsplan for ferskvannsfisk i Nord-Trøndelag
- Nr 2-1993 Overvåking av vannkvaliteten i Årgårdsvassdraget 1992
- Nr 3-1993 Overvåking av vannkvaliteten i Hotranvassdraget 1992
- Nr 4-1993 Hammervatnet fugletårn
- Nr 5-1993 Radioaktivt innhold i viltkjøtt i Nord-Trøndelag 1986-1992
- Nr 6-1993 "Viktige sjøfuglområder i Nord-Trøndelag"
- Nr 7-1993 "Overvåking av lakseparasitten, Gyrodactylus Salaris i Nord-Trøndelag i 1992"
- Nr 8-1993 Aktiv vegetasjonskontroll i Hammervatnet naturreservat
- Nr 1-1994 Sjøørret og laksevassdrag i Nord-Trøndelag
- Nr 2-1994 Aursundavassdraget. Natur-, kultur- og friluftslivsverdier
- Nr 3-1994 Hotranprosjektet i Levanger, fiskeundersøkelser i perioden 1990-1993
- Nr 4-1994 Overvåkning i Hotranvassdraget 1993
- Nr 5-1994 Overvåking av vannkvaliteten i Årgårdsvassdraget 1993.
- Nr 6-1994 Tilstandsvurdering av kloakkrenseanlegg i Nord-Trøndelag.
- Nr 7-1994 Overvåking av lakseparasitten Gyrodactylus Salaris i Nord-Trøndelag 1993.
- Nr 8-1994 Furudalsprosjektet. Flersidig skogbruk på statens grunn i Nord-Trøndelag
- Nr 9-1994 Forvaltningen av verneområdene på Tautra. Status 1994.
- Nr 10-1994 Fisk og forurensning i elver og bekker i Snåsa 1993.
- Nr 11-1994 Forurensningsstatus i elver og bekker i Overhalla 1993.
- Nr 12-1994 Ornitologisk rapport for Hammervatnet.
- Nr 1-1995 Overvåking av Årgårdsvassdraget, Namdalseid, 1990-94

- Nr 2-1995 *Overvåking av Hotranvassdraget, Levanger, 1990-94*
Nr 3-1995 *Handlingsplan for friluftsliv mot år 2000 i Nord-Trøndelag*
Nr. 4 1995 *Verneområder Ikke trykket*
Nr. 5 1995 *Forurensningsstatus i elver og bekker i Verdal 1994*
Nr.6 1995 *Overvåking av lakseparasitten Gyrodactylus Salaris i Nord-Trøndelag 1993-95*
Nr.7 1995 *Overvåking av Hotranvassdraget. Fiskeundersøkelser i perioden 1990-95*
Nr.1 1996 *Fisket i Namsenvassdraget i perioden 1976 - 1995*
Nr.2 1996 *Registrering av vannkvaliteten i Årgårdsvassdraget 1990 - 1995*
Nr 3 1996 *Registrering av utvalgte kulturlandskap i Nord-Trøndelag*

Reinsimle drept av gaupe. Strupebitt er typisk ved avliving av store byttedyr. Mindre byttedyr kan drepes med bitt over nakken.

Foto: Kjartan Knutsen